

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1616

8. Quænam sint Imperatori reseruata.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14007

etiam si id à testatore, vel à lege veteri inditum fuerit. Et idem est de matre, quæ tutelam filij suscipit ex lege: non enim cogitur iurare de viduitate seruaturam, ut notatur in *Authentic. Matris & auæ, & Authentic. Sacramentum. C. Quando mulier tutela officio fungi possit.* Item, quia solent Principes, & libere ciuitates statuta condere; quibus prohibetur, ne Laici iurandum præstare cogantur in contractibus, vel quasi contractibus, qui absque iureiurando interposito vim habent, quamuis cogantur iurare contractus, qui iureiurando remoto, aut nulli per se sunt, aut irrii iure consentur, aut beneficio legis rescindi possunt. Huius sententiæ Couarruias dicit esse præter Innocentium, Dominicum in *cap. Quamuis factum. de Iureiurand. in 6.* vbi citat Imolam. eiusdem opinionis ait fuisse Iasonem in *Authentic. Sacramenta puerum, C. Si aduersus venditionem, & in l. vlt. ff. Qui satisfacti coguntur.* Fortunium in *tra. de vlt. sine Iuris. l. llat. 20.*

Hæc res quibusdam dubia esse videtur. Nam ex vna parte pro sententiâ Couarruias, & aliorum facit, quod Imperatores & Reges id prohibere videntur ad dolum euitandum, ne laici iureiurando in contractibus adhibito, effugiant civile & sæculare forum, ratione iurandi interpositi. Ita sentiunt Ioannes Lupus, Didacus Segura, & Gulielmus Benedictus, ut refert Couarruias loco citato, qui aiunt, huiusmodi leges Imperatorum, & Regum, & statuta Ciuitatum, prohibentia ne Laici iurandum adhibere cogantur, qui ex iure ipso rati & firmi sunt, valere atque consistere, eo quod alioqui Laici sæculare forum eluderent, & suo foro Principes defraudarent, cum tamen contractus civiles sint, & iureiurando secluso vim habeant; & proinde iurandum in fraudem iurisdictionis civilis præstetur. Ex altera parte pro contraria sententiâ facit, quod huiusmodi Constitutiones & statuta pugnare videntur cum eo, quod habetur in *c. vlt. de Foro compet. in 6.* impediunt enim ne Laici ad iudices Ecclesiasticos libere confugiant.

Quicquid sit, prædictas Constitutiones & statuta approbant Baldus in *l. 1. §. seqq. C. Si aduersus donationem. Federicus Senensis in consil. 172. Decius consil. 59. & 532. & in l. Nec ex pratorio. ff. de Reg. Iur. Cornutus consil. 7. lib. 2. Paulus in *Authentic. Sacramenta puerum. C. Si aduersus venditionem; Alexander in l. Stipulatio hoc modo 2. ff. de verbor. oblig. quos refert Castaldus in lib. de Imperatore. quæst. 19. vers. 24.* Meo iudicio huiusmodi res dubia est, propterea quod huiusmodi statuta Principum videantur esse in fraudem Iuris Canonici.*

Duodecimo quæritur, An Imperator statuiere possit, vti Magistratus, & iudices civiles ab eo constituti, de crimine vsuræ cognoscant, & iudicent? Hanc quæstionem tractat Couarr. lib. 3. *Variar. resolut. in c. 3. & ante cum Panorm. in c. Cum sit generale, de Foro compet. n. 17.*

Tres sunt sententiæ; Prima est eorum, qui affirmant, de crimine vsuræ tractare & iudicare, tantum esse Ecclesiasticorum iudicium, & hoc siue sit quæstio iuris, siue facti. Quæstio iuris est, cum agitur, An hic vel ille contractus sit vsurarius. Quæstio facti est, cum tractatur, An vsuræ solutæ repetantur, an restituantur. Item, cum tractatur, An contractus reuera fuerit, quia testes quidam affirmant, contractum fuisse, alij vero negant.

Hanc sententiâ sequitur Glossa in *Clem. Dispensatio, de Iureiur. & in c. Ex litteris. & e. 1. de officio Ord. & in ca. Cum sit generale, de Foro compet.*

Secunda sententiâ distinguit in hunc modum: Aut tractatur quæstio iuris, videlicet: An contractus sit vsurarius: & tunc causa est spiritualis, & ad Iudices Ecclesiasticos tantum pertinet: Aut vero tractatur quæstio facti, nimirum, An solutæ fuerint vsuræ: Item, an solutæ reddantur, & an fuerit contractus.

Tunc causa est mixti fori, hoc est, quæ à Iudice civili, & ecclesiastico tractari potest. Hanc sententiâ habent Bartolus, Paulus de Eleazaris, Archidiaconus, Antonius Buttrius, Cardinalis, Ioan. Andreas, & Ioan. Monachus: quos

citatur, & sequitur Panormitan. in *l. co. prædicto:* addens, hanc esse communem opinionem.

Tertia sententiâ est Couarruias libro 3. *Variarum resolutionum cap. 3. nu. 1. versic. Ego ut libere cognitionem huius criminis.* Si crimen quidem laicorum sit, ad Iudices tum civiles, tum Ecclesiasticos pertinere, ita ut mixti fori sit, siue sit quæstio iuris, siue facti. Id probat, qui nusquam Ius Canonicum vetuit, ne Iudex sæcularis, de hac causa cognosceret, & iudicaret. Deinde quia vsurarium crimen naturali iure damnatur, & nihil peculiare plus habere videtur, quam homicidium, adulterium, furtum, & alia similia, quæ iure naturali & diuino prohibentur. Ergo non est magis Ecclesiasticum crimen, quam prædicta. Accedit quod huiusmodi crimen non solum diuino, vel Pontificio iure; sed etiam naturali prohibetur: ac ciuili iudicium est, posse punire crimina, quæ naturali iure damnantur, cum Republicæ damnum afferant, & sæpe proximum offendant.

In hac quæstione, tertia sententiâ, quam tuetur ac probat Couarruias, mihi nequaquam probatur: tum quia cum communi opinione pugnat: omnes enim vtriusque iuris consulti docent, crimen vsurarium ad forum Ecclesiasticum pertinere, quando quæstio iuris est. An hic, vel ille contractus sit vsurarius: tum quia ius ciuile aliquas vsuras permittit: cum tamen contra damnet eas omnes ius Canonicum, Diuinum, & Naturale. His accedit quod per Canones, non per leges vsurarium crimen inter nosci potest, ac debet.

Ex his perspicitur, non valere statutum, vel legem ciuilem, quæ decernit contractum ex aliquo facto censendum, & habendum pro vsurario: Si quidem, de hoc crimine ius ciuile non iudicat. Sic Federicus consil. 94. Abbas in *ca. Cum contingat, de iureiur. n. 12. Cornutus consil. 7. vol. 2.*

Decimo tertio quæritur; An Imperator possit generalem legem constituere, quæ ius gentium, vel naturale, vel diuinum interpretetur, & declarat, restringat, vel ex parte minuat, vel omnino tollat? Hæc quæstio est eadè, ac ea: An ciuili lege ius gentium vel naturale, vel diuinum declarari, restringi, vel penitus tolli possit? De qua quæstione nos alio loco tractauimus.

Decimo quarto quæritur, An Imperator possit Clericis & Ecclesijs priuilegia concedere? Hanc etiam quæstionem suo in loco disputauimus, videlicet *part. 1. lib. 9.*

CAP. VII.

PARS ALTERA.

Quenam sint Imperatori reseruatæ.

PRIMO quæritur, Quæ Imperatoribus, & Regibus, & alijs Principibus supremam, & absolutam in ciuilibus potestatem habentibus reseruentur? Respondeo, multa illis reseruatæ esse.

Primo, legem generalem condere & promulgare, *l. vltima. C. de legibus.* Item, legem generalem editam, & promulgatam interpretari & declarari, si quid in ea obscurum, vel ambiguum esse videatur. *l. vlt. c. 1. de legibus.* Insuper legem generalem conditam abrogare, vel restringere, & ex parte tollere. Item hos, vel illos ciues à legis vinculo soluere & eximere.

Secundo: Tabelliones publicos & generales creare, Bartol. in *l. 1. de offi. Proconsulis. Innocent. in ca. Cum P. Tabellio, de fide instrument.*

Tertio, Magistratus & Iudices constituere, *l. 1. ff. Ad legem Iuliam de ambitu. §. Iudices.*

Quarto, dignitates dare, hoc est, Barones, Comites, Marchiones, Duces & Principes creare: sic etiam feuda dare. Bald. in *c. 1. Feudorum. sit. de ijs, qui feudum dare possunt.* Alij feuda dant, sed priuilegio & beneficio Principis. Sic etiam priuilegia contra ius ciuile commune idem Imperator concedere potest.

Quinto

Quinto, natalibus restituere eos, qui sunt extra legitimum matrimonium progenti, nimirum, ut in bonis hereditariis succedant, & ad ciuilia munera, vel officia publica, honores & dignitates promoueantur *Glossa in Authen. Quibus modis naturales efficiantur sui, §. vlt. Et ex ea. Per venerabilem, Qui fil. sint legitimi.* Eadem ratione potest Imperator quos voluerit, nobilitatis privilegio donare. *l. Nemo, ad finem, C. de dignitatibus, libro duodecimo. Baldus in l. Sacrolegij, C. de diuersis rescriptis. Bartolus in leg. 1. C. de Dignitatibus lib. 12.*

Sexto: Potest Imperator ea omnia, quae recensentur in tit. 56. *Quae sint Regalia, in lib. 2. Feudorum.* Videlicet sunt Regalia, (Armandia, viae publicae, flumina nauigabilia, Portus, Reipublicae vectigalia, quae vulgo dicuntur telonia, monetae, mulctarum, poenarumque compendia; bona vacantia, & quae his, ut ab indignis auferuntur, nisi quae specialiter quibusdam conceduntur; talia sunt bona contractuum inesttas nuptias, condemnatorum, & proscriptorum: Angatarum, perangatarum, Nauium & Plaustrorum praestationes, extraordinaria collatio ad felicissimam Regalis numinis expeditionem: Argentariae, & Palatia in ciuitatibus confuicis; Piscationum redditus, & Salinariorum, & bona committentium crimina maiestatis: & dimidia pars thesauri in loco Caesaris inuenti non data opera, vel in loco religioso: si data opera, totus ad Principem pertinet.) Haec ibi.

Septimo, Delegare ea, quae aliqui iure communi ciuili delegari non possunt. *Bartol. Et alij in l. 1. C. Qui pro iurisdictione, §. l. 1. ff. de offic. eius, cui delegata est iurisdictione.* Item referuntur est Principi, ut qui est delegatus ab eo, possit alterum delegare. *l. A Iudice, C. de Iudicijs.*

Octauo: Solo verbo Doctorem potest Imperatorem creare. *Angelus l. 1. C. de sententiam passis. Iason l. Si quis maior, C. de transact. videlicet, si quempiam Imperator simpliciter Doctorem appellet, ut si dicat alicui: Esto Doctor.* Ita etiam Rom. Pont. solo verbo Parochum, Decanum, vel Episcopum constituit. *Dacius Angulum secutus c. 1. De consensu. Felinus cum Innocentio in eodem cap. Non quod Summus Pontifex solo verbo Ordinis potestatem conferat, sed praefecturam, dignitatem & iurisdictionem.*

Nono: Celebrare ritum publico & solemniter potest Imperator diem natiuitatis, vel coronationis suae. *l. Omnes, C. de Ferijs. Glossa ibidem.*

Decimo: Facultatem dare potest ducendi aquam ex riuo, vel ex aliquo loco publico, quando aqua est in publico vsu. *l. 1. §. Permissitur, ff. de aqua quod est. Et astina. Et Glossa ibidem.*

Vndecimo: Concedere, ut nundinae, vel mercato publici in certo loco celebrentur. *l. 1. C. de Nundinis.*

Duodecimo: Fiscum habere. *l. 1. C. de bonis vacantibus.*

Decimotertio: Bellum hostibus inducere, & cum eis gerere. *l. Hostes, ff. De capti. Et postlim. reuersis. l. Hostes, ff. de verbo signif. c. 1. 2. 3. 4. 2.*

Decimoquarto: Concedere, ut haec vel illa vrbs sit Metropolis, & matrix aliarum urbium. *l. 1. C. Metropolis Beryro lib. 11. hoc tamen locum habet solummodo in ciuilibus, & profanis, non in sacris, & spiritualibus: neque enim potest Metropolitanum Episcopum Imperator dare. Eodem modo concedere potest, ut sit ciuitas. Innocent. in cap. Cum ab Ecclesijs, de offic. Ordin. Bartol. in l. 1. C. Metrop. Beryro lib. 11. Item, diuidere vnam provinciam in duas. *l. si eadem, ff. de Assessoribus. & ex duabus contra vnam constituere: sicut vnam dignitatem potest in duas parti, & e conuerso ex duabus vnam efficere. Authen. Vt iudices sine quoquo suffragio, §. Illud. Item damnare urbem, ut aretur, & sale aspergatur. Innocent. in c. Cum in iudicio, de oper. noui nunciat.**

Decimoquinto: poena seruitutis damnare eos, qui certa quaedam crimina patrauerint. *l. 2. C. Quibus ad libertatem proclamare non licet.*

Decimosexto: erigere publicas Academias, in quibus leges, Canones, & iura doceantur, & in quibus litteratum periti in Magistratos, siue Doctores promoueantur: ut colli-

gitur ex l. 1. ff. de origine iuris, Et ex proemio digessorum, §. Haec autem. Item instituere Collegia. *l. 3. ff. de Collegijs illicitis.* Item, praecipere, ut viae per quas est transiurus, apte, & commodè sternatur, & ornentur. *l. Ediles, ff. de via publica.*

Decimoseptimo: Testatoris voluntatem declarare, & interpretari, si quid in testamento obscurum sit, vel ambiguum. *Baldus in l. Cum apud, C. de communi seruo manumisso.* Item vltimam testatoris voluntatem iustis de causis mutare. *Clem. Quia contingit, de Religiosis domibus. l. Legatum, ff. de Administrat. rerum ad ciuita. pertinentium.*

Decimooctauo: Admittere, & recipere abdicaciones, quibus Magistratus suis se officijs abdicant: *l. pen. ff. de officio Praesidis.* Item publica munera & officia posse vendere. *Cynus in l. 1. C. ad legem Iuliam de Ambitu, Et Bald. in l. Barbarius, ff. de officio Prato.*

Decimonono: Prohibere venationes, ne quis scilicet venetur in certis locis, vel certis temporibus, vel certis instrumentorum generibus, *Glossa in l. Diuus ff. De seruitutibus rusticorum, praedior.* Item, prohibere ne muri publici reficiantur, & muniantur absque ipsius facultate, *Glossa Et Baldus in l. Restaurationi, C. de Praedij lib. 11.* Denique quae acta sunt Principi reseruantur. *l. Cum de nouo, §. Lego, Humanum, C. de Legib.*

Secundo quaeritur, An Imperator possit se inferte, & ingerere in Romani Pontificis electione? Animaduertendum est, Gothis olim omni Italia per Narsetem viuum Patritium, & Ducem à Iustiniano Imperatore praefectum pulsus, ac proinde vna cum vrbe Roma Orientali Imperio restituta sub ipso Iustiniano Imperatore nouus quidam auctoritate Vigilii Papae mos in Pontificis Comitibus introductus est. Is fuit, ut mortuo Summo Pontifice, electio quidem statim more Maiorum, à Clero & Populo Romano fieret; Verum electus Papa non ante Episcopum ordinari, & consecrari posset, quam eius electio à Constantinopolitano Imperatore confirmaretur, ipseque suis licetis electo Pontifici facultatem concederet, ut ordinari & consecrari posset, quaeque Ecclesiam Romanam administrare posset: pro qua facultate consequenda, electo Pontifici necesse erat certam pecuniae quantitatem ad Imperatorem mittere; qua facultate impetrata, ipse consecratur, & Romanum Pontificatum administrabat. Antea enim iidem dies Comitiorum, & consecrationis Pontificis renunciabant. Hoc autem Iustinianus Imperatorem auctoritate Vigilii Papae instituisse, verisimile est, ut Imperator certior fieret, de conditionibus noui Pontificis electi: ne videlicet electo Pontifice Imperator infesto, vel minus grato, vel suspecto, Vrbs, & Italia eo auctore, & impulsore, ab Orientali Imperio deficeret, seque finitimis Regibus vel principibus Imperii hostibus traderet. Quod Siluerium Papam aliquando quaevisse falso sibi persuaserat ipse Iustinianus Imperator: qua ratione fiebat, ut in nouis Comitibus eum Romanum Pontificem crearent, quem Imperatori, à quo erat confirmandus, gratum & amicum esse scirent, & de quo ille consideret nihil in Italia contra Imperium moliturum: Perdurauit hic mos & vsus vsque ad Benedictum II. cuius sanctitate permotus Constantinus Imperator Heraclii pronepos, edicto suo constituit, ut deinceps quem Clerus, & Romanus populus Summum Pontificem delegisset, is nulla amplius Imperatoris confirmatione expectata, more vetustissimo, ab Episcopis statim ordinaretur, & ordinatus Ecclesiam administraret. Rursum, Adrianus I. id iuris Carolo Magno Francorum Regi, ac eius successoribus Regibus Francorum primum, deinde Imperatorum Germanorum, qui postea sequerentur, concessit. Sed eo iure Ludouicus Pius, Rex Francorum, & imperator Romanorum se sua sponte abdicauit: & illud postea Adrianus III. Caroli Magni successoribus ademit. At Orthoni I. Germanorum Regi & Imperatori Leo VIII. restituit. Postremo Gregorius VII. Henrico Quarto id iuris ereptum, Cardinalibus, Clero, & Romano populo reddidit. Alii deinde Pontifices, qui secuti sunt, Cardinalibus tan-

tummodo permiserunt: quod ad nostram usque ætatem perseverat. *Hac Onuphrius in Annotationib. ad Platinam, de vitis Pontificum in vita Pelagij I. Ex Epistola quarta Sancti Gregorij primo. ex Anastasio Bibliot. becardio in vitis Romanorum Pontificum Pelagij II. Agathonis, Vitelliani, Benedicti I. I. ex Abbate Vrspergeni, ex Registro Gregorij VII. Sigeberto in Chronicis, ex Gratiano in Decretis dist. 63.*

Imperator igitur numquam iure communi, vel consuetudine, vel præscriptione potuit se intrudere, & inferre in electionem Rom. Pontif. quod ea causa sit spiritualis & Ecclesiastica. Quod si Iustinianus Imperator ius habuit Romanum Pontificem electum confirmandi, id vel contra ius sibi usurpavit, vel privilegio & autoritate Vigilij Papæ consecutus est, & deinde Carolus Magnus, & Orho I. & nonnulli alij Imperatores, Romanorum Pontificum auctoritate habuerunt. *c. Adrianus II. c. e. In Synodo. distin. sexagesima tertia.*

Tertio quaeritur: Vtrum ad Imperatorem pertineat ius, & potestas convocandi generale Concilium Episcoporum ad res Fidei, & Christianæ religionis tractandas: & an Imperatoris sit Concilio generali interesse, eiusque Canones & decreta approbare, & in eo definire & subscribere? De hac quaestione: quoniam de Concilio generali est, alio in loco tractauimus.

Quarto quaeritur: An Imperator iure communi sit totius mundi Dominus in his, quæ profana, ciuilia, & temporalia sunt: quod idem est ac si quaeretur: An totius mundi Principes & Reges sint iure communi Imperatori subiecti? Non quaeritur: An Imperator Dominium habeat omnium rerum terrenarum, quas singuli tanquam veri, & legitimi Domini possident? Conuenit inter omnes, ut docet Castaldus lib. de Imperatore, quaestione 97. harum rerum Dominium penes Imperatorem non esse. Sed quaeritur: An in vniuersum mundum Imperator iurisdictionem & potestatem habeat, qua Regibus, Principibus, & cæteris omnibus in toto terrarum orbe dominantibus, ius dicere queat, & qua possit vbique omnium causas cognoscere, & iudicare, innocentes, & vim & iniuriam patientes tueri, & absolueri, fontes aurem pœnis debitis punire. Constat item, Imperatorem non esse totius mundi Dominum iure gentium, vel naturali: nec enim tale ius præferbit, vt vnus toti mundo præsit, colligitur ex Aristotele i. Politic. c. 4. Præterea certum est, factis, & re ipsa non omnes Reges & Principes, & cæteros hominum quosque esse Imperatori subiectos.

Quaestio igitur est: An iure Ciuili & Canonico communi Imperator in totum terrarum orbem, habeat iurisdictionem? Hanc quaest. disputauit Oldradus, in consil. 69. & Castaldus de Imperatore, q. 52. Felinus in capit. cum non liceat, de Præscript. Callaneus in catalogo gloria mundi, parte 5. considerat. vigesima octaua. Couarruias in Regula, Peccatum. part. secund. §. nono, numero quinto. & Ioannes Igneus, in disputatione, An Rex Franciæ recognoscat Imperatorem vt superiorem in temporalibus, vbi ait: Totam canonistarum, & Legistarum Scholam in Italia censere, Imperatorem esse totius Mundi dominum, ita Bartolus, Baldus, Cynus, Albericus, Paulus, Angelus, Aretinus, Salicetus in l. prima. C. de Quadrien. præscript. Hostiensis, Ioannes Andreas, Antonius, Abb. cum Glossa in ea. Per venerabilem, qui fil. sint legit. Immo Bart. in l. Hostus, ff. de captiuus & postliminio reuictis. Forts, inquit, si quis diceret, Imperatorem nõ esse monarcham totius mundi, esset hæreticus, quia diceret contra id quod Luca 2. legimus: Exiit editum à Casare Augusto, vt describeretur vniuersus Orbis. Et contra illud Matthæi vigesimo secundo: Reddite quæ sunt Casari, Casari, & quæ sunt Deo, Deo. Iurifconsulti Galli, Germani, & alij qui vltra montes scripserunt, & quidam alij iuniores cœsent, Imperatorem non esse totius mundi Dominum. Sic Iacobus Raueenna, Petrus, & Ioannes Fabri in l. 1. C. de summa Trinitate, c. in leg. Bene à Zenone, C. de Quadrien. præscript. Oldradus, Raphael, Fulgofius, Alciatus, quos citat Castaldus de Imperatore, quaestione Quinquagesima secunda. sic etiam Cal-

laneus in catalogo gloria mundi part. quint. considerat. vigesima materia. Victoria Relict. secund. de Iudis. numero vigesimo. quarto & vigesimoquinto. Sotus libro quarto de Institutionibus, quaestione quarta. articulo secund. & in quart. distinctione vigesima quint. quaestione secund. articulo primo. Turrecremata in capitul. in apibus. sept. quaestione prima. Couarruias in Regula, Peccatum. part. secund. §. nono, numero septimo. Andreas Yferrnia in capitul. primo, de Pace tenenda, & iuram. firman. libro secundo feudorum, & alij quidam Theologi ridiculam Iurifconsultorum sententiam arbitrantur, quod nulla probabilis ratione, aut aliquo iure nitatur. Verum iuris tum Ciuilibus, tum Canonici Doctores suam opinionem vtroque iure suffultam esse opinantur. lege Deprecatio ff. ad legem Rhodiã de iactu, dicit Antoninus Imperator: Ego quidem mundi Dominus. in l. Bene à Zenone. C. de Quadrien. præscript. Omnia dicuntur esse Principis. in l. 1. C. de Raptu virginum §. in autem, in illis verbis, Per diuersas nostri Orbis regiones. In Authen. de Instrumento, cautela, c. fide, §. Quia igitur, legimus: & dare in commune subiectis, quos Deus nobis tradidit, prius & paulatim semper adiciet. In Authen. Vt omnes obediant Iudicibus, versic. Hac considerantes, habetur: Omnibus in Proincijs, Iudicibus quicumque nostris obediunt scriptis in vniuersa ditione, & qua ascendente videt, & descendente solem. & quæ ex vtroque latere est. In l. rem non nouam. C. de iudicijs, sic est: In Orbe terrarum, qui nostris gubernaculis regitur. & in l. prima. C. de Summa Trinitate, ibi. Cuiusmodi populos. l. si duos. §. primo. ff. de excusationib. tutorum, ibi: Vniuerso orbi conueniens est. In l. Generaliter, ad finem. C. de Episcopis & Clericis. Imperator ait: Et hoc non solum in veteri Roma, & in hac Regia ciuitate, sed in omni terra, vbi cumq; Christianum nomen colitur, obtinere sancimus. l. secund. in principio C. de Iuramen. Calumnia, ibi, In omni orbe terrarum, qui Romano Imperio suppositus est. l. Iubemus, C. de Testamen. §. Quam vt exul. dicitur: Hanc edictalem legem in orbem terrarum ponimus. Institutione de successione libertorum: Quam pro omni natione composuimus, lege prima. §. Cum autem. C. de Vsupacioni. ibi, In omnem terrarum orbem.

Insuper & in iure Canonico fere idem legitur cap. In apibus, septima, quaest. prima. dicitur: Vnus est Imperator, sicut vnus Rex in apibus. & ca. Conuenior, decimateria qu. octaua. Quot iure, distinctione octaua. omnia dicuntur esse Imperatoris. c. Futuram, duodecima, quaestione prima. ibi, Rom. Principes, qui totius orbis monarchiam tenebant. Et ibi: Per vniuersum orbem suo degentibus Imperio. cap. Solita, de Maiorit. & obed. ait Pontifex, Deum fecisse duo magna luminaria hoc est, duas dignitates, Pontificalem & Regalem, illam præesse spiritualibus, hanc temporalibus, c. Duo sunt distin. 96. Papa inquit: Duo sunt quippe Imperator Augustus, quibus principaliter hic Mundus regitur, Auctoritas sacra Pontificum, & Regalis potestas. Ergo sicut Romanus Pontifex in spiritualibus iurisdictionem & potestatem habet in vniuersum terrarum orbem, sic Imperator in temporalibus. Item Imperator est totius Ecclesiæ patronus, protector, & defensor: at Ecclesia in vniuersum mundum, ius habet in his, quæ sunt spiritualia: ergo necesse est, vt Imperator, qui est Ecclesiæ patronus & defensor, in vniuersum mundum potestatem in ciuilibus habeat. Præterea Ecclesia vtrumque gladium habet in mundo, spirituale & temporale, iure & habitu, quamuis non functione & vsu, vt supra dixi: Ergo Imperator gladium temporalem habet in mundo, quem exercere possit.

Adde his etiam, quod Ecclesia in sexta feria Hebdomadæ sanctæ pro Imperatore Deum precatur, vt omnes Barbaras nationes illi subijciat. Ad extremum, Sanct. Thomas li. tertio, de Regimine Principum, c. 13. ait, Christum Dominum esse verum mundi Dominum, cuius vices gerebat Augustus, licet non intelligens, sed auct. Dei, sicut Caiphas, prophetauit.

His omnibus argumentis non conficitur id, quod iurifconsulti contendunt. Nam citati canones & leges solum innuunt, Imperatorẽ multas mundi regiones ac pro-

uincias suae ditioni ac potestati subiecisse. Vnde quoties dicunt: (orbis terrarum nobis subiectus,) vel (cuncti Reges, vel omnes nationes, & gentes, vel totus mundus,) haec omnia, & alia similia generaliter quidem dicta sunt, sed strictim iuxta subiectam materiam intelliguntur, videlicet, totus mundus, vniuersus terrarum orbis, qui nostro est Imperio subiectus. Vbi relatiuum (*qui*) particula est, quae quod dictum est generaliter, restringit & declarat. Nam nunquam omnes gentes fuerunt Romanis Imperatoribus subiectae. Scythia, Romanorum arma non nouit. Indica Barbarorum regna Romanis non paruerunt: fuerunt multi populi liberi, liberae multae Ciuitates: Item in l. *Mercatoris. C. de Commer. & mercat.* legimus: *Mercatores tam Imperio nostro quam Persarum Regi subiectos*; Et l. *Romana, C. de Eunucho*, sic est scriptum: *Barbara autem gentis Eunuchos extra loca nostro Imperio subiecta factos*. Et Reges Francorum Hispanorum, & Anglorum Imperatorem superiorem non agnoscunt, vt inirent ostendam, non Imperatoris, sed suis regis legibus viuunt. Et Baldus in c. *Solita, de Maioritat. & obed.* Bartolum reprehendit, quod scripserit in l. *Hofes. ff. de Captiuis & postli. reuerfis: Fortes si quis diceret, Imperatorem non esse Monarcham, & Dominum totius mundi, esse haereticum. Nec iniuriari quis potest, Antoninum Imperatorem in l. *De precatio. ff. Ad legem Rho diam de iactis*, superbe & arroganter se nominasse mundi Dominum: Deus est mundi Dominus, non Imperator. Nihilominus Imperator quia factus est patronus, defensor, & propugnator ecclesiarum, quae in totum terrarum orbem ius & potestatem habet, iure potest Ecclesiam contra omnes Christiani nominis hostes Paganos videlicet, & barbaros tueri atque defendere: iure potest iniurias, quibus Pagani Christianam religionem afficiunt, & maledicta, quae in Christum Dominum conferunt, armis coercere, vt dicam, cum de iure belli tractabo.*

CAP. VIII.

De Abdicatione, Abrogatione, Translatione, & Mutatione Imperij.

Primo quaeritur, An Imperator sua auctoritate possit se Imperio abdicare? Non quaeritur, An electus Imperator possit electioni suae consensum denegare, electio enim vim non habet, donec qui electus est, ratam & firmam electionem habeat. Potest igitur electus Imperator in electionem sui consentire, & dissentire coram publico Notario, quem ipse maluerit *loam. Andr. Panormit. in cap. Quia in dubijs, de renunciat.* Cuius quidem rei ratio haec est, quod ante consensum, electus nullum ius acquisiuit. Deinde, postquam electionem ratam habuerit, potest propria auctoritate suo iure cedere, antequam a Pontifice confirmetur. *Paris in tract. de Duello §. Mortuo, lib. septimo. nu. quinto. Rota decis. 269. Si aliquis, in nouis, & hoc potest facere coram ipsis electoribus, vel ipsis absentibus, coram Notario publico. Castal. de Imperatore, qu. 103. n. 15.* Toti igitur quaestio est, An Imperator electus postquam a Romano Pontifice confirmatus, vnctus, consecratus, & coronatus est, Imperium sua auctoritate deponere possit.

Communi consensu receptum est, eum posse, dummodo id faciat legitimo iuris ordine seruato. Sed quidam addunt eum id posse facere sua auctoritate etiam citra Romani Pontificis consensum: id probant, quoniam summus Pont. se Pontificatu potest abdicare. vt *desinensum est cap. primo, de renunciat. in sexto*: Ergo multo magis & Imperator Imperio. Caeterum hoc argumentum vim non habet, quia Romanus Pontifex superiorem non habet, apud quem Pontificatu se abdicet: Imperator videtur superiorem habere, cuius consensu imperium deponat. Quares, apud quem debeat Imperator Imperium dimittere, vt illud deponat legitime? Ratio dubitandi est, quia nullus se abdicat legitime publico munere, & officio, nisi id coram

superiore faciat. *ca. Admonet, capit. Quod in dubijs, de renunciat.* Sed Imperator superiorem non habet. Respondeo, falso quosdam asserere, sufficere, si coram electoribus Imperio renunciet. Quia, inquit, Imperator superiorem non agnoscit. Deinde, quia electores ius & potestatem habent eligendi & creandi Imperatorem, ergo & acceptam ac ratam abdicationem habendi. Caeterum dicendum est, coram summo Pontifice, siue auctoritate & consensu ipsius, Imperatorem debere Imperium deponere, ob rationem superius allatam, quod Imperator est summo Pontifici subiectus. Item, quia electores si quid iuris habent in Imperio, id habent a summo Pontifice. Tum etiam, quia Imperator est ECCLESIAE patronus, tutor, & defensor, ergo id iuris dimittere nequit absque Romani Pontificis auctoritate, & consensu. *Sic Martinus Laudens in Tract. de Principibus quast. 441. Iacobus Nauaret. Castal. de quastione 103. de Imperatore, numer. 13. post Baldum in l. Barbarius. ff. de offic. Pratoris. Sic etiam Antonius Rosellus de potest. Imperator. & Papa §. vlt. num. quinto & vigesimo quinto. Carolus Quintus Imperator anno Domini 1557. Imperio se abdicauit, ac eam abdicationem Paulus Quartus nullam iure communi fuisse iudicasse prohibetur, quia fieri debuit coram ipso, vel auctoritate & consensu ipsius: sed postea eam ad iuris formulam redactam approbavit. Lancelotus, Conradus, Laudens in templo omnium iudicium. lib. primo ca. primo. §. secund. quast. sexta. numero 12.*

Secundo quaeritur, An Romanus Pontifex possit Imperatori Imperium abrogare? Respondeo, Bartolum, & Cynum in l. *Non ambigitur. ff. de Legibus*, dixisse: ius abrogandi Imperium Imperatori ad populum pertinere, vel ad Imperatores nomine Populi. Sed dicendum est Romanum Pontificem id posse iustis de causis. Hoc patet ex ca. *Venerabilem, de elect. & ex cap. Ad Apostolica, de sentent. & re iudic. in sexto, & ex Clem. 1. de iur. iur. and.* vbi habetur, quosdam Imperatores, Romani Pontificis auctoritate, Imperio priuatos fuisse. Deinde Romanus Pontifex Imperium a Graecis ad Germanos transtulit. *capit. Venerabilem, de elect. & Clem. 1. de iur. iur. and.* ergo potest Imperio Germanorum Imperatorem priuare. Legimus in historijs, Carolo Crasso, Adolpho, Venceslao Imperatoribus communi principum consensu, vt dicam inferius, Imperium esse abrogatum. Sed id factum est, vel Romano Pontifice comprobante, vel solum re ipsa, non iure.

Tertio quaeritur, Quib. de causis potest summus Pontifex Imperatori Imperium abrogare? respondeo, ob multa crimina contra Ecclesiam publica, & notoria, quae nulla tergiversatione celari & occultari queant, in quibus Imperator post monitionem legitimam contumaciter perseueret, ita vt Ecclesiae satisfacere nolit. *Glossa in cap. Si Papa. distinct. 40. dicit, omne crimen sufficere ad Imperatorem Imperio deiciendum, nisi velit ab eo crimine resipiscere. Abbas in cap. Venerabilem, de elect. Innocentium secutus, ait Imperatores, & Reges non debere Imperio vel Regno priuari, nisi ex maximis causis siue criminibus. quia haec fieri non potest sine magnis & multis periculis: Et proinde laxandus est iuris rigor, iuxta id quod habetur in cap. *Latores, de Clerico excommunic. ministrante.* Aristoteles lib. 2. *Ethicorum, capite octauo.* dicit: Omnium deterrimum esse eos, qui potentia valent, iure & potestate exuere. In iure Canonico, videlicet in capitul. *Venerabilem, de elect. & capit. Ad Apostolica, de sentent. & re iudic. in sexto*, aliqua crimina exprimuntur, propter quae Imperator Imperio spoliari potest. Veluti si periurus sit, hoc est, si foedus cum sede Apostolica inuito temere violet. Si pacem Ecclesiae promissam & iuram non seruet: Si sacrilegus sit, hoc est, si Cardinales, vel Episcopos, vel Religiosos viros aut Clericos, vel etiam seculares ad Generale Concilium venientes capiat, in carcerem detradat, vulneribus afficiat, vel occidat: si Clauis Ecclesiae condemnat: si Ecclesiarum bona diripiat: Si Ecclesiastica iura sibi vsurpet. Si ECCLESIAE feudalia bona dissipet*